

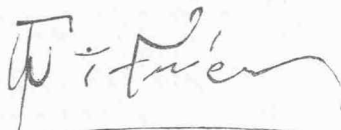
ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Συνδρομὴ ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι: φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20.—Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ
1 ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, καὶ εἶνε ἑτησιαί.—Γραφεῖον τῆς Διευθυνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

30 Ἰουλίου 1878

ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΗΠΟΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΓΚΟΥΡΑ

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Δημοτικὸν ἀνάγνωσμα τοῦ καθηγητοῦ κ. Φράγκ.

Σήμερον, κύριοι, ἔρχομαι ἵνα διαπραγματευθῶ ἀντικείμενον σπουδαιότατον, ἀντικείμενον διαφέρον εἰς πᾶσαν ἡλικίαν, εἰς πᾶσαν κοινωνικὴν τάξιν καὶ εἰς πᾶσαν ἐθνικότητα ἀνεξαιρέτως, ἀντικείμενον ἐκπηγάζον ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐξακριβοῦν τοὺς πρώτους καὶ ἀπαραιτήτους τῆς ἡμετέρας υπάρξεως ὄρους καὶ ἀποτελοῦν τὰς ἐδραίας βάσεις τῆς τάξεως τῆς κοινωνικῆς. Μέλλω νὰ λαλήσω περὶ *Οικογενείας*, ἧς αὐτὸ μόνον τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον καὶ ἱερὸν ἀναμιμνήσκει τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων πᾶν ὅ,τι θέλγει καὶ καλλύνει καὶ ὑπερείδει καὶ περιθάλλει τὸν ἡμέτερον βίον, ἀπὸ τοῦ γλυκυτάτου μεδιάματος, μεθ' οὗ ἡ μήτηρ ἀποδέχεται τὴν πρώτην ἡμῶν κραυγὴν, καὶ δι' οὗ ἀνατέλλει ἐπὶ τῆς ἡμετέρας κοιτίδος ἡ φαινή ἀκτίς τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος μέχρι τῶν λαθραίων θαυρῶν τὰ ὅποια βλέπομεν καταλειδόμενα ἐπὶ τῆς κλίνης τοῦ νεκροῦ,—ἀπὸ τῶν ἀγῶν καὶ ἀγῶν ἐκστάσεων μιᾶς συζυγικῆς ἀγάπης, εὐλογηθείσης ὑπὸ τῆς θρησκείας καὶ προστατευομένης ὑπὸ τῆς κοινωνίας, μέχρι τῶν δεινῶν συγκινήσεων τῶν συνοδευουσῶν τὴν ἐξάσκησιν τοῦ πατρικοῦ ἀξιώματος. Ἡ οἰκογένεια δὲν εἶναι μόνον ἀπλῆ χορηγὸς ὑλικῆς εὐημερίας, ἀβρόφρονος παραμυθίας καὶ παρακλήσεως, ἀλλ' ἔχει λύπας καὶ μερίμνας τοσοῦτ' ἄδραμυτέρας, καθ' ὅσον αὐταὶ εἰσδύουσιν εἰς τὰ τῆς καρδίας ἐνδόμυχα καὶ ἅμα θιγοῦσαι τῆς ψυχῆς ἡμῶν τὴν συνεπαίρουσιν ὅλην, ἀποδεικνύουσαι αὐτὴν ἔρμειον τῆς ἀκαθάρτου ὀρμῆς των. Τοιαύτη ὅμως ὑπάρχει τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις· οὐδεὶς δύναται ν' ἀγαπᾷ χωρὶς νὰ πάσχη. Ὁ καυχώμενος ὅτι οὐδέποτε ἔπαθεν, ὁμολογεῖ ὅτι οὐδέποτε ἠγάπησεν· ὁ οὐδέποτε ἀγαπήσας, οὐδέποτε καὶ ἔζησεν.

Ἐπὶ τὰς ὁποίας ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος σεμνύεται πολλῶ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις τῶν παρὰ τῆς τύχης δανειζομένων αὐτῷ ἀγαθῶν, καὶ τὰς ὁποίας εἰκότως προτιμᾷ ἀντὶ τῶν ἀπολαύσεων τῆς ὑπερφιλανθείας καὶ τῶν ἀνέσεων τῆς ἀκηδίας.

Ὅπου δὲν ὑπάρχει οἰκογένεια, λ.χ. παρὰ τοῖς ἀγρίοις, ἢ ὅπου ὑπάρχει οἰκογένεια ἀτελής, ὡς παρὰ τοῖς βαρβάροις Ἀραβί, Τούρκοις, Ἰνδοῖς καὶ Σίναις, ἐκεῖ ἀδύνατον εἶναι νὰ εὐρεθῶσι τὰ εὐγενέστατα αἰσθήματα καὶ ἐλατήρια τῆς ψυχῆς· ἐκεῖ οὐδὲν ἄλλο παρατηρεῖται ἢ καταπίσεις, δουλεία, ἤθη βάνουσα καὶ ἀνελεύθερα καὶ τρόποι θηριώδεις. Τὸ ἀσθενὲς φύλον καταδικάζεται εἰς τὰς χειρίστας τῶν ἐργασιῶν· αἱ γυναῖκες ἀγγαρεύονται νὰ βαστάζωσι τὰ βαρῦτα τῶν φορτίων, νὰ πλανῶνται εἰς τὰ δάση, ὅπως κόψωσιν ἢ συλλέξωσι ξύλα, καὶ νὰ ἀλήθωσι τὸν σῖτον, ἐν ᾧ οἱ ἄνδρες, ὅποταν μὴ ἐξέρχονται εἰς θήραν ἢ εἰς πόλεμον, κατατρίβουσι τὸν χρόνον ἐν ἀδρανείᾳ. Τῆς χειρωναξίας ταύτης ἐξαιροῦνται μόνον αἱ γυναῖκες, αἱ ἀγγελιδὸν συγκλειόμεναι ἐν τοῖς μεγάροις τῶν πλουσιῶν ἵνα ἐπαρκῶσιν εἰς τὰς ὀρέξεις τῆς φιληδονίας των. Τὰ πλάσματα ταῦτα εἶναι ἀξιώτερα οἴκου παρὰ τὰ ἄλλα, ἐπειδὴ περιέρχονται εἰς χεῖρονα ἐξαχρεῖωσιν καὶ ἀτιμίαν. Ὁ ἄνθρωπος οὐδέποτε ἀποβάλλει τὴν ἠθικὴν ἀξίαν του περισσότερον ἢ ὁσάκις δουλεύει εἰς τὰς ἡδονὰς τῶν ὁμοίων του. Τὰ τέκνα πάσχουσιν ἐνίοτε πλείονας κακώσεις ἢ αἱ γυναῖκες, ἐγκαταλείπονται μόνα ἢ παραδίδονται εἰς τὰς φροντίδας τῶν δούλων· εἶναι δὲ καὶ αὐτὰ δούλα τῆς ἀγερωχίας καὶ τῆς πλεονεξίας τῶν πατέρων των, οἵτινες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἐκθῶσιν ἅμα γεννηθέντα ἢ νὰ τὰ πωλήσωσιν ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς. Ἐξαιρουμένου τοῦ Θεοῦ τοῦ Μωάμεθ, ὅστις εἶναι ἀπλῆ ἀνάμνησις τοῦ Θεοῦ τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, ἡ Θεότης παρίσταται ὑπὸ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγρίων λαῶν ὡς τέρας ἀνθρωποβόρον, ὡς στυγερὸν καὶ ἀκάθαρτον εἶδωλον ἔχον χιλιάδας χειρῶν καὶ μυριάδας ὀδόντων, ὡς εἰκὼν ὑλικῆς δυνάμεως ἄνευ διανοίας, ὡς πρότυπον δεσποτικῆς αὐθαιρεσίας, μὴ ἀναγνωρίζουσης μήτε καλῶν, μήτε νόμων, μήτε ἰσότητος.

Οὕτως ἔχουσι αἱ χῶραι ἐν ταῖς ὁποίαις δὲν ὑπάρχει εἰσέτι ἡ οἰκογένεια. Ὅποταν τούναντίον

ἡ οἰκογένεια συσταθῆ ἐπὶ τῶν ἀληθινῶν αὐτῆς βάσεων, φέρεται μεθ' ἑαυτῆς οὐ μόνον τὰ ὑψηλὰ αἰσθητάματα καὶ τὰ ἀγὰ ἦθη, τὴν τρυφεράν ἀγάπην καὶ τὴν εὐλάβειαν, ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ ἀξιοπρέπεια καὶ ἡ εὐημερία τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ ἀπάσας τὰς ἀστυκάς, ἠθικὰς καὶ θρησκευτικὰς ἀρετάς. Ἡ οἰκογένεια ὁμοιάζει πρὸς ἐστίαν, ἧς ἡ θερμότης καὶ ἡ λαμπρῶν διαχειρῆται βαθμῶν εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τοῦ διαστήματος. Κατὰ τὸ πρότυπον τῆς οἰκογενείας διαπλάσσονται αἱ κοινωνίαι· κατὰ τὸ πρότυπον αὐτῆς ἐπικαίρονται, αὐξάνονται καὶ καθαίρονται. Αἱ τοιαῦται κοινωνίαι ἀποτελοῦσιν εὐρύτεραν τινὰ οἰκογένειαν, πρὸς ἣν ἡμεῖς ἀποδίδομεν τὸ γλυκύτατον ὄνομα τῆς πατρίδος. Οὕτω δὲ οἱ ἡμέτεροι συμπολιταὶ γίνονται ἡμέτεροι ἀδελφοί, ἐπειδὴ, μεθ' ἡμῶν καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συναναστραφέντες, ἐδιδάχθησαν νὰ πείθονται εἰς τοὺς αὐτοὺς νόμους, νὰ περιθάλλωσι τὰς αὐτὰς παραδόσεις καὶ τὰς αὐτὰς ἀναμνήσεις, νὰ ἀποτελῶσι τὰ αὐτὰ καθήκοντα καὶ νὰ ἀπολύωσι τῶν αὐτῶν δικαίων. Ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εὐρίνεται ὁ κύκλος διὰ τῆς ἰσχυρᾶς ταυτότητος τῶν εὐγενῶν κλίσεων καὶ διὰ τοῦ θελητήρου τῶν αὐτῶν ὀνομάτων. Ὁ Θεὸς φαίνεται ἡμῖν ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ ἐπομένως ὡς ὁ κοινὸς τῶν ἀνθρώπων πατήρ· ἡ γῆ, τὴν ἐποικίαν οἰκοῦμεν, φαίνεται ἡμῖν ὡς τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπότητος κληροδότμα. Ἀνῆκοντες λοιπὸν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν, ἀναγνωρίζοντες ἓνα μόνον καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα, ἀγόμεθα νὰ πιστεῦσωμεν εἰς τὴν καθολικὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἀδελφότητα. Τοιοῦτω τρόπῳ αἱ ὑψηλόταται τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκείας ἀλήθειαι ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ἱερᾶς ψυχῆς καὶ ἐκ τῆς εὐγενοῦς ἐστίας τῆς οἰκογενείας. Μὴ πιστεύετε λοιπὸν εἰς τοὺς βλασφημοῦντας καὶ λέγοντας ὅτι ἡ τῆς οἰκογενείας ἀγάπη παρεμβάλλει προσκόμματα εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῶν εὐγενεστέρων αἰσθημάτων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἢ ὅτι εἶναι ἀπλοῦς τύπος φαύλης ὑπερφλαυτίας, ἐμποδίζούσης τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ἀγάπης. Τὰς ἀντιρρήσεις ταύτας, αἵτινες καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν ὑπὸ τὸ ψευδὲς ὄνομα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου ἐπαναλαμβάνονται κατὰ κόρον, ἀνεσκεύασε παλαιὸς τις ἐνάρετος συγγραφεὺς λέγων· «Ἔμεῖς ἀπαιτεῖτε νὰ γείνω ἀδελφὸς ὅλου τοῦ κόσμου, νὰ μὴ ἀναγνωρίσω ἄλλην οἰκογένειαν ἢ τὴν ἀνθρωπότητα, νὰ μὴ θεωρήσω ἄλλην πατρίδα ἢ τὴν γῆν ὅλην· ἐγὼ ὅμως προτιμῶ νὰ ἦμαι συγγενὴς τοῦ δεινὸς ἢ δεινὸς μάλλον ἢ ἀδελφὸς ὅλου τοῦ κόσμου.» Βαθυτάτη εἶναι ἡ ἔννοια τῶν ἐμβριθῶν τούτων λόγων. Τῶ ὄντι, τί σημαίνει τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ ἐφαρμοζόμενον εἰς ἅπαντας τοὺς ἡμετέρους συμπολίτας καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους καθόλου, τί ση-

μαίνει τὸ τῆς μητρὸς ὄνομα εἰς τὴν πατρίδα ἀποδιδόμενον, ἐὰν αἱ δύο αὗται γλυκύταται προσαγορεύσεις μὴ ἀναλογώσιν εἰς τὰς πρώτας τῆς νηπιότητος ἡμῶν ἀναμνήσεις, εἰς τοὺς πρώτους τῆς ἡμετέρας καρδίας παλμούς, εἰς τὰς προσφιλεστάτας καὶ ἀνεξιτήλους εἰκόνας, αἵτινες παριστῶσιν ἡμῖν ὅλας τὰς εὐφροσύνας καὶ ὅλας τὰς ἀλγηδόνας τῆς οἰκογενείας; Ὅπως ἀγαπήσωμεν ὡς μητέρα τὴν πατρίδα πρέπει νὰ ἔχωμεν ἄλλην μητέρα, ἢν πρότερον ἔγνωμεν καὶ ἠγαπήσαμεν. Ὅπως ἀγαπήσωμεν ὡς ἀδελφὸς σύμπαντας τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει πρότερον νὰ αἰσθανθῶμεν ἀληθῶς τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς γαλουχησάσης καὶ ἐν τοῖς ἰδίῳις κόλοις βαστασάσης ἡμᾶς μητρὸς. Ὁ μὲν Θεὸς θὰ ἐξηλείψῃτο ἀπὸ τῆς ἡμετέρας καρδίας καὶ θὰ ἀπέβαλε τὸν μόνον τίτλον δι' οὗ γίνεται προσιτὸς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ διάνοϊαν, ἡμεῖς δὲ ἥκιστα θὰ ἠδυνάμεθα νὰ τὸν προσαγορεύσωμεν πατέρα καὶ νὰ τὸν ὁμολογήσωμεν ὡς τὸν κοινὸν ἐν οὐρανοῖς ἀπάντων τῶν πλασμάτων κηδεμόνα καὶ συντηρητὴν, ἐὰν κατεδικάζομεθα νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν πρότερον ἐκείνον ὅστις ὑπάρχει ἐνταῦθα ἢ ἐπίγειος αὐτοῦ εἰκὼν.

Ἡ οἰκογένεια ἀποβαίνει ἀναγκαιοτάτη εἰς τὴν ὕλικὴν ἡμῶν εὐημερίαν, εἰς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν ὑπαρξίν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἡμετέρων θρησκευτικῶν αἰσθημάτων.

Ἐν πρώτοις παρατηρητέον, ὅτι ἡ εὐημερία δὲν συνίσταται εἰς τὰς ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδονὰς ἢ εἰς τὰς ταραχώδεις ἀπολαύσεις αἵτινες ἀπολήγουσιν εἰς τὸν κάματον, τὴν ἀθυμίαν, τὸν κόρον καὶ τὴν βδελυγμίαν. Ἡ εὐημερία δὲν συνίσταται εἰς τὰ ὕλικὰ πλούτη· ἐνδέχεται νὰ ἦναι τις πλοῦσιος καὶ νὰ μὴ ἀρκῆται εἰς τὴν τύχην του· καὶ τ' ἀνάπαλιν δυνατὸν νὰ στερῆται τὴν τύχην του καίπερ ὢν ἄπορος. Ὁ πλοῦτος, χορηγῶν ἡμῖν τὰ περισσὰ, πολλὰκις ἀφαιρεῖ ἡμῖν τὰ ἀναγκαῖα, τὴν ἀνεσιν δηλαδὴ τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς· δύναται δὲ καὶ νὰ ἀναφλέξῃ ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἄσβεστον φιλοδοξίαν. Τί εἶναι λοιπὸν εὐημερία; «ἡ ἀπουσία τῆς ἀνίας καὶ τῆς μερίμνης, ἡ στοργὴ τῶν παρόντων καὶ ἡ ἀσφάλεια περὶ τῶν μελλόντων, στοργὴ μετριόφρων καὶ ἀνάλογος εἰς τὴν τύχην, τὴν κατάστασιν καὶ τὰ ἔθιμα ἡμῶν. Ἐνὶ λόγῳ ἡ εὐημερία εἶναι αὐτὴ ἡ ψυχὴ, ἀπηλλαγμένη ἀπὸ πάσης δουλείας τῶν ἀναγκῶν!» Τίς δὲ ὁ παρέχων ἡμῖν τὸ πολύτιμον τοῦτο κτήμα; ἡ ἐργασία, ἡ τάξις, ἡ πρόνοια! Ὅπόταν διάγῃ τις μόνος, εἰς ἑαυτὸν ἐγκαταλειμμένος, κρημὸς ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἄμοιρος οἰκογενειακῶν δεσμῶν, κινδυνεύει νὰ εἴπῃ καθ' ἑαυτὸν· «Τί μέλει μοι περὶ τῶν κόπων οὓς ἄλλοι θέλουσι νὰ ἐπιβάλλωσιν» εἰς ἐμέ; Τίνος χάριν πρέπει νὰ ἀνθιστώμαι εἰς τὰς ζωηροτάτας τῶν κλίσεων καὶ τῶν διαθέ-

«σεών μου; Πρὸς τί ἢ βραδεῖα καὶ πολύπονος ἡμεῶν ἢ μέλλουσα νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον μου; Τίς βεβαιοῖ με ὅτι θὰ ζήσω ἕως τῆς ἐπαύριον ἢ ὅτι δὲν θὰ ἐπέλθῃ ξένος τις ἵνα καταβροχθίσῃ τοὺς καρποὺς τῶν ἰδρώτων μου καὶ τῶν στερησέων μου;» Ταῦτα ἀναλογιζόμεθα ζῶντες καθ' ἑαυτοὺς καὶ τότε παραδιδόμεθα εἰς τὴν παραυτίκα ἡδονὴν ἀφροντιστοῦντες περὶ τοῦ μέλλοντος. Πάντῃ δ' ἄλλως φρονοῦμεν ὁπότεν βλέπωμεν παρακαθημένην ἡμῖν προσφιλῆ καὶ σεμνὴν σύζυγον, μηδενὸς κόπου φειδομένην ὅπως πολλαπλασιάσῃ τὰς εὐφροσύνας καὶ ἐλαττώσῃ τὰς λύπας ἡμῶν, — ὁπότεν βλέπωμεν ὀλίγον ἀπωτέρω λευκανθίσαντα τοὺς κροτάφους γέροντα καὶ πολὴν γραίαν, πρὸς οὓς ὀφείλομεν τὴν ὑπακοήν, καὶ οἵτινες δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ διατηρηθῶσιν ἐν τῷ βίῳ ἐὰν ἔμενον ἔρημοι ἕνεκα τῆς ἡμῶν σκληρότητος· ὁπότεν τελευταῖον στρέφοντες ἀλλαγῶσι τὸ βλέμμα παρατηρῶμεν κοιτῶν, ἐν ἧ ἀναπαύονται τὰ προσφιλέστατα ἡμῖν ἀντικείμενα καὶ αἱ γλυκύτατα ἡμῶν ἐλπίδες. Τίς ποτε, τοιαῦτα θεώμενος, θὰ ἐτόλμα νὰ εἴπῃ «δὲν εἶμαι βέβαιος περὶ τῆς ἐπαύριον, καὶ διὰ τοῦτο θέλω ν' ἀπολαύσω τοῦ παρόντος;» Τότε δὴ συναίσθανόμεθα νέον χυμὸν κυκλοφοροῦντα εἰς τὰς φλέβας, εἰς τοὺς μυῶνας καὶ εἰς τὸ αἷμα ἡμῶν· τότε ἡ ἐργασία ἀποβαίνει ἡμῖν οὐ μόνον καθήκον, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, οὐ μόνον ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ ἡδονή· τότε λησμονοῦντες τὸν κάματον ὑπολαμβάνομεν τὴν πέρα τοῦ χρεϊώδους ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην, ἣν πρέπει νὰ τηρήσωμεν ἄθικτον. Τότε ἡ οἰκογένεια καθιστᾷ ἡμᾶς εὐγενεστέρους ἐνώπιον τῶν ἰδίων ὀφθαλμῶν ἡμῶν καὶ ὠφελιμοτέρους πρὸς τοὺς ἄλλους. Διπλασιάζουσα τὰς δυνάμεις παρορξίνει τὴν φιλοργίαν καὶ ἐριστᾷ τὴν ἡμετέραν διάνοιαν εἰς τε τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον. Παγιδουσα δὲ τελευταῖον τὴν προσωπικὴν ἡμῶν εὐημερίαν, τὰ μέγιστα συμβάλλεται καὶ εἰς τὴν εὐημερίαν ὅλης τῆς κοινωνίας.

Περιορισθὴν ἄχρι τοῦδε νὰ καταδείξω τὰ ἀποτελέσματα τῆς οἰκογενείας καὶ νὰ τὴν συστήσω ὑμῖν διὰ τῶν εὐεργετημάτων της. Καιρὸς εἶναι ἤδη νὰ φανερώσω τί ἐστὶν οἰκογένεια αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, ἐπὶ τίσιν ὅροις δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ, καὶ τίνας αἱ ἀρχαὶ αἱ ἀποτελοῦσαι τὴν ἰδραίαν αὐτῆς βάσιν.

Ἡ οἰκογένεια, ὡς ἄρα ὑπάρχει πλήρης, συνίσταται ἐκ τριῶν κοινωνιῶν, ἀδιασπαστῶν μὲν ἀπ' ἀλλήλων, πάνυ δὲ εὐδικακρίτων· πρώτη τούτων νομίζεται ἡ συζυγικὴ κοινωνία, ἡ μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς· δευτέρα ἡ μεταξὺ τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων· τρίτη ἡ τῶν τέκνων πρὸς ἀλλήλα. Ἐκάστη τῶν κοινωνιῶν τούτων ἐπιφέρει ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ὑπακοήν μυσίας εἰδικὰς χάριτας καὶ ἀνοίγει πηγὴν ἀνεξάντλητον ἰσχύος, θάρρους καὶ παραμυθίας ἐν ταῖς ἀ-

τυχίαις. Ἄλλ' ἐπὶ τίνι ὄρω; ἐπὶ τῷ ὄρω ὅτι θὰ ἐπιτελέσωμεν ὅσα αὕτη ἐπιβάλλει ἡμῖν καθήκοντα, θὰ κατανοήσωμεν τὸν ὑψιστον αὐτῆς σκοπὸν, δὲν θὰ φεισθῶμεν κόπων πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ, θὰ προσενέγκωμεν θυσίαν καὶ δλοκαύτωμα τὰ πάθη τῆς ὑπερηφανείας καὶ περιφιλαιτίας καὶ θὰ ἀφιερῶθωμεν εἰς αὐτὴν μετ' ἀκραιφνοῦς αὐταπαρνήσεως.

Ὁ γάμος, καὶ εἰ μὴδὲν ἄλλο ἦν ἢ ἀπλοῦν μέσον, δι' οὗ ἀναγνώριζουσιν οἱ μὲν γονεῖς τὰ ἴδια τέκνα, τὰ δὲ τέκνα τοὺς ἑαυτῶν γονεῖς, θὰ ἐφαίνετο πρᾶγμα ἱερὸν ἅμα καὶ γενναῖον καὶ ἄξιον τοῦ σεβασμοῦ ἡμῶν, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν κέκτηται δικαίωμα νὰ διάγῃ τὸν βίον ὡς τὸ στρουθίον τὸ καταλείπον τὰ ὠὰ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ ὕστερον ἀπολλύμενον ἐν ταῖς ἀπεράντοις ἐρήμοις. Ἐχομεν τὴν ἀξίωσιν ὅτι εἴμεθα ὄντα ἀνώτερα τῶν ζώων· τὰ ἀνθρώπινα πλάσματα, ἅμα κυφορηθέντα, προσδέονται μείζονος θεραπείας καὶ περιθάλψεως. Περιπλέον, ὡς ἐρρέθη καὶ ἀνωτέρω, ἡ τοῦ ἀνθρώπου καρδία σκληρύνεται καὶ ἐξελέγχεται ἄμοιρος ὄλων τῶν εὐγενῶν παθῶν, ἐὰν μὴ δοκιμάσῃ ἐν μὲν τῇ παιδικῇ ηλικίᾳ τὴν οὐκὴν ἀγάπην, ἐν δὲ τῇ ἀνδρικῇ τὴν ἀγάπην τὴν πατρικὴν. Ὁ γάμος ὅμως εἶναι οὐχὶ ἀπλοῦν μέσον, ἀλλὰ σκοπός· εἶναι αὐτάρκης· ἀπαιτεῖ ὄλον τὸν σεβασμὸν ἡμῶν καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ἀκρογωνιαίος λίθος τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ὡς ἀπαραίτητον θεμέλιον καὶ ἀπαραβίαστον ἐχέγγυον αὐτῆς τῆς οἰκογενείας.

Τῷ ὄντι τίς ὁ ὄρισμός αὐτοῦ; Ὁ γάμος ὁ ὢν τοιοῦτος οἷος ὀφείλει νὰ ἦναι, οἷος ὑπάρχει πραγματικῶς ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ διανοίᾳ καὶ ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου καρδία ἐν ὅλαις ταῖς τοῦ βίου περιστάσεσιν, εἶναι «ἡ ἀδιάλυτος ἔνωσις καὶ συγχώνεσις τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ καθήκοντος»· εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ καθήκοντος ἡγιασμένη καὶ κεκαθαρμένη ἀγάπη, εἶναι τὸ καθήκον τὸ παρὰ τῆς ἀγάπης ἐξωπλισμένον καὶ πεπρωτισμένον δι' ὄλων τῶν χαρίτων. Μεταξὺ ἀγάπης καὶ γάμου δὲν ὑπάρχει οὐδεμίαν διαφωνίαν ἢ ἀντιπάθειαν διαθέσεων. Ἄδικον ἔχουσιν οἱ τοῦτο ἰσχυριζόμενοι ἄσματογράφοι, οἱ κωμικοὶ ποιηταὶ καὶ οἱ γελωτοποιοὶ ἐν ταῖς συνήθεσι συναναστροφαῖς. Ὁ γάμος δὲν εἶναι τὸ τέλος τῆς ἀγάπης, ἀλλ' ἡ κορωνὴ αὐτῆς. Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦτου δὲν ἀναιδῶς τὰ συγγράμματα τῶν φιλοσόφων, οὐδὲ τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἐμπείρων τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀποτεινόμενοι εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν ὀρθοφροσύνην τῶν ἀκρατῶν μου.

Ἀθῶα παρθένος γοητεύει ὑμᾶς διὰ τῆς νεότητος, τῆς ἀγνότητος καὶ τῶν χαρίτων της· ἡ αὐστηρὰ ἠθικὴ καὶ τὰ ἔξοχα προτερήματά της ἐπιβάλλουσιν ὑμῖν σέβας· ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ γλυκύτης αὐτῆς τὴν παριστάνουσιν ὑμῖν σύντροφον ἀξιολογώμενον ἅμα καὶ ἀφιερῶμένην. Τί ἐμπο-

ρεΐτε νὰ ἀπαιτήσητε παρ' αὐτῆς; τίνα προσφορὰν δύνασθε νὰ ποιήσητε αὐτῇ; Μίαν μόνον· μετ' αὐτῆς νὰ διέλθητε ὅλον τὸν βίον, νὰ τὴν προστατεύητε, νὰ τὴν ὑπερασπίζησθε, νὰ τὴν διασώζητε ἀφ' ὅσων ἐμπορεῖτε κινδύνων, ὑπισχνόμενοι αὐτῇ ὡς ἀμοιβὴν τῆς νεότητος καὶ τῆς ἀφιερώσεώς της τὸ ἐπαξίως τιμώμενον γῆρας μιᾶς τιμιωτάτης συζύγου, ἐπὶ τῇ ὁποίᾳ θὰ σεμνυνεσθε ὑμεῖς ὡσπερ καὶ αὐτὴ θὰ ἐγκουχᾶται ἐν ὑμῖν. Πρὸς τοῦτο ὀφείλετε νὰ τὴν νυμφευθῆτε.

Ὁ γάμος λοιπὸν εἶναι τὸ μόνον εἶδος, ὁ μόνος τύπος ὃν προσλαμβάνει ἡ ἀγάπη, ὁπότεν ἀληθῶς διατρέφωμεν εἰλικρινῆ ἀγάπην πρὸς γυναῖκα παρ' ἡμῶν τιμωμένην· ἐπειδὴ γυνὴ τὴν ὁποίαν τιμῶμεν εἶναι γυνὴ πρὸς ἣν ὁμολογοῦμεν ἡμεῖς ὅτι ἔχομεν καθήκοντα νὰ ἐπιτελέσωμεν, πρὸς ἣν θέλομεν ν' ἀφιερῶσωμεν τὴν ἡμετέραν ὑπαρξίν, καὶ παρ' ἧς προσδοκῶμεν εὐλόγως τὴν αὐτὴν θυσίαν. Πᾶσα ἄλλη ἰδέα ἢ ἐρμηνεία εἶναι ὕβρις καὶ προσκεκρυμμένη ἀπόφασις περὶ ἐγκαταλείψεως. Οὐδεὶς ὅμως οὐδέποτε οὔτε ὑβρίζει οὔτε ἐγκαταλιμπάνει γυναῖκα ἣν ἀγαπᾷ, σέβει καὶ τιμᾷ. Ὁ γάμος δὲν εἶναι, καθάπερ κηρύττουσιν οἱ σοφισταί, θεσμὸς ἀυθαίρετος, καθιερωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων μόνον χάριν τῆς κοινωνίας, ἀλλ' εἶναι αὐτὸς τῆς φύσεως ὁ νόμος, ἡ μόνη δυνατὴ ἔκφρασις τῆς οὐρανίας ἀγάπης, τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν τῇ τιμιωτάτῃ καρδίᾳ ἀνδρὸς ἢ γυναικός.

Κατὰ δυστυχίαν ὅμως ὁ μεταξὺ τοῦ γάμου καὶ τῆς ἀγάπης πόλεμος δὲν ἀναφαινεῖται μόνον ἐν τοῖς μυθιστορημασὶ καὶ ἐν ταῖς κωμωδίαις. Πόθεν προκύπτει ἡ ἀπαίσιος ἔρις; ἀπὸ διττῆς πλάνης. Πρῶτον μὲν ἐπειδὴ ὑπολαμβάνεται ὡς ἀγάπη ἡ ὄρεξις τῶν αἰσθήσεων καὶ ἡ ἀχαλίνωτος τῆς φαντασίας ὄρμη, ἡ μὴ ἀναγνωρίζουσα μῆτε σπουδαίαν ἐνασχόλησιν, μῆτε ἀμοιβαίαν ἀγάπην, μῆτε λόγον ἀνώτερον, μῆτε αὐταπάρησιν, μῆτε καθῆκον. Εἶτα δὲ ἐπειδὴ νομίζεται ὁ γάμος ὡς τὸ τοῦ νεανικοῦ βίου πέρας, τὸ ὁποῖον ἕνεκα χρημάτων ἢ φιλοδοξίας στέργουσιν οἱ μωροὶ καὶ ἀνόητοι, οἱ μὴ θέλοντες νὰ καταλάβωσιν ὅτι ἡ τῆς γυναικὸς καρδία ὑπάρχει ἡμῖν ἀναγκαιοτέρα τῆς προικὸς της, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην εὐημερίας μᾶλλον ἢ χρημάτων.

Ἐν τούτοις δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι ἡ ἀγάπη ὑπάρχει ἀπαραιτήτως ἀναγκαία εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ γάμου. Ὑπάρχουσι τανῦν ἀμύπολλοι γάμοι εὐτυχέστατοι, οἵτινες ἤρξαντο οὐχὶ ἐπὶ αἰσίσις οἰωνοῖς. Ἀλλ' ἐὰν μὴ ἀνευρίσκηται ἡ ἀγάπη ἐπὶ τοῦ κώδου τοῦ γάμου, ἀνάγκη πᾶσα νὰ διατηρηθῇ εἰς αὐτὴν τόπος κατάλληλος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς οἰκίας, ὃν ὀφείλει νὰ καταλάβῃ ὀψαίτερον. Ὁ γάμος ὁ μὴ ἀρχόμενος διὰ τῆς ἀγάπης πρέπει νὰ λήγῃ τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἀγάπην· πρὸς τοῦτο δὲ ἀνὴρ καὶ γυνὴ ὀφείλουσιν ἀμφοτέρωι νὰ διατρέφωσιν αἰσθημα βχ-

θείας ὑπολήψεως καὶ τιμῆς, ἐρειδομένης μὲν ἐπὶ ἀγαθῶν ἅμα καὶ διαρκῶν προτερημάτων, γεννώσης δὲ βαθμηδὸν τὴν ἀμοιβαίαν ἀφοσίωσιν. Ἀλλ' ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ δεδοκιμασμένη πιστότης ἡ ἐμφωλεύουσα εἰς δύο τιμίας καρδίας μεταποιοῦνται ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν εἰς ἀκαταμάχητον στοργὴν, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἄνθρωπος ἐπλάσθη ἵνα ἀγαπᾷ, ἡ δὲ ὑψίστη καὶ εὐγενεστάτη τῆς ἀγάπης ἔκφρασις εἶναι φυσικὴ συνέπεια τῆς θυσίας. Οἱ μὲν ἀφιερῶνται διότι ἀγαπῶσιν, οἱ δὲ ἀγαπῶσι διότι ἀφιερῶνται.

Ὅμοιον τι παρατηρεῖται ἐνίοτε ἐν τῷ βίῳ τῆς μητρὸς. Ἐὰν λ. χ. ἐν ἐκ τῶν τέκνων της ἀδικηθὲν ὑπὸ τῆς φύσεως φαίνεται ἀσθενὲς, καχεκτικὸν καὶ ἐπομένως βραχύβιον, ἢ ἐὰν ἔχῃ διάνοϊαν ἀσθενεστέραν καὶ μᾶλλον προσδεομένην τῆς μητρικῆς προμηθείας, ἡ ἀγαθὴ μήτηρ θὰ περιθάψῃ τὸ τέκνον ἐκεῖνο μετὰ μείζονος στοργῆς καὶ ἐπιμελείας ἢ τὰ ἄλλα. Μήπως εἶναι τοῦτο ἀποπλάνησις τῆς αἰσθητικῆς κρίσεως; Οὐχὶ βεβαίως ὁ ἄνθρωπος ἀφιερῶται πολλῷ μᾶλλον δι' αὐτῆς τῆς θυσίας τὴν ὁποίαν τελεῖ. Ἡ εἰλικρινὴς ἀφιέρωσις καὶ ἡ θυσία εἶναι ὁ κάλλιστος τρόπος δι' οὗ ἐμπορεῖ τις νὰ ἀνάψῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του τὴν εὐγενῆ φλόγα τῆς ἀγάπης. Τοῦτο συμβαίνει ἐν τῷ γάμῳ ὁπότεν γείνη καλὴ ἀρχὴ διὰ τῶν ἀμοιβαίων θυσιῶν, διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀφιερώσεως καὶ αὐταπαρησέως, ἡ ἀγάπη ἡ μὴ φαιδρύνουσα τοὺς ἀρραβῶνας θὰ λαμπρύνῃ ἀναμφιβόλως τὸ συζυγικὸν στάδιον.

Τοιοῦτος ὁ γάμος ἐν τῇ ἀρχῇ του. Ἡ ἀγάπη, ἐὰν τε αἰτία ὑποτεθῇ, ἐὰν τε ἀποτέλεσμα τῆς θυσίας, εἶναι ὁ νόμος τοῦ γάμου, καθάπερ αὐτὸς ὁ γάμος εἶναι ἡ πλήρωσις τῶν ἱερῶν λογίων «ἔσσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν»· εἶναι ἡ δικαιολόγησις παλαιοῦ τινος μύθου, καθ' ὃν ἀνὴρ καὶ γυνὴ, ἠνωμένοι ὄντες πρότερον εἰς ἓν μόνον πλάσμα καὶ μετὰ ταῦτα ἀποσπασθέντες ἀλλήλων διὰ τῆς βίας ζηλοτύπου θεότητος, δὲν παύονται ποθοῦντες νὰ συνενωθῶσι καὶ συμπληρώσωσι τὴν ἀτελῆ φύσιν ἀλλήλων. Τῷ ὄντι τὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πλεονεκτήματα οὕτω διενεμήθησαν μεταξὺ ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ὥστε ἐκάτερον τούτων φθάνει εἰς ἓνα βαθμὸν τελειότητος, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν δύναται οὐδὲ νὰ προσεγγίσῃ τὸ ἕτερον. Εἰς τὸν ἀνδρα ἐπεδαψίλευσεν ἡ φύσις ἐμβριθὴ διάνοϊαν καὶ σωματικὴν ῥώμην, θάρρος τοῦ ἐπιτίθεσθαι καὶ τοῦ ἀμύνεσθαι, τοὺς κόπους τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἐπιστήμης, τὰς πολυμύχθους καὶ σπουδαίας μελέτας. Εἰς τὴν γυναῖκα ἐπεδαψίλευσε τὴν πραότητα, τὴν γλυκύτητα, τὴν πλήρη ἐλπίδων αὐταπάρησιν, τὰς ἐργασίας τὰς κοσμοῦσας καὶ καλλυνούσας μᾶλλον ἢ τὰς αὐξανούσας τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἠθικὴν δύναμιν ἡμῶν, τὰ ἀβρὰ αἰσθητικά, τὰ ἀποτελοῦντα τὸ θέλητρον ἅμα καὶ τὴν ποίησιν τοῦ βίου, τελευταῖον τὴν λε-

πτότητα τῆς διανοίας, ἥτις ὀλίγον ἀπέχει ἀπὸ τῆς χρησιμολόγου ἱερομαντείας. Τούτου ἕνεκα παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, καὶ ἰδίως παρὰ τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Γαλάταις, ἐτιμᾶτο ἡ γυνὴ ὡς προφήτις. Ἐνεκα τῆς τοιαύτης τῶν φυσικῶν πλεονεκτημάτων διανομῆς μεταξὺ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς, ἐκάτερος τούτων ἀποβαίνει πρὸς τὸν ἕτερον ἀληθὲς πρότυπον ἰδεῶδες, καὶ ἀντικείμενον τιμῆς, λατρείας, ἀγάπης. Τούτου ἕνεκεν ἐκάτερος προσελκύεται ἑαυτῷ τὸν ἕτερον διὰ τε τῆς ψυχῆς ἅμα καὶ διὰ τῶν νόμων τῆς ὕλικῆς φύσεως. Ἐκ τῆς διαφόρου διανομῆς προκύπτει ὡσάυτως ἡ διαφορὰ τῆς ἐντολῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ ἡ διαφορὰς θέσις ἣν ὀφείλουσιν ἐκάτερος νὰ καταλάβωσιν ἐν τῇ κοινῇ ἐστίᾳ. Ἡ γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αὐτὴν ὡσπερ ὁ ἀνὴρ ἐντολήν, ἅτε μὴ λαβοῦσα παρὰ τῆς φύσεως μήτε τὰς αὐτὰς ἰκανότητας μήτε τὰς αὐτὰς ὀρέξεις. Ὁ ἀνὴρ προὐρίσται νὰ καταναλίσκῃ ὅλην τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν ἐκτὸς τῆς οἰκίας, εἰς τὸ βῆμα, εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὸ ἔργογλυφεῖον, εἰς τοὺς δημοσίους συλλόγους. Ἐὰν ἡσχολεῖτο περὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ἡ γυνὴ, θὰ ἀπῆντα τὸν ἀνδρα ἐν μιᾷ ἐπικινδύνῳ παλαιστρα, ἥτις οὐδαμῶς θὰ συνετέλει ὅπως συσφίγξῃ τοὺς ἱερούς τῆς συζυγικῆς ἀγάπης δεσμούς. Ἐπειτα, ἀπούσης τῆς γυναικὸς, τίς θὰ ἐλάβανε φροντίδα περὶ τῆς οἰκίας, περὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς διαχειρίσεως; Ἡ γυνὴ προὐρίσται νὰ ὑπάρχῃ βασιλίσσα τῆς οἰκογενείας· ἐκεῖ κατ' ἐξοχὴν πρωταγωνιστεῖ· ἐκεῖ παρίσταται ὡς ἡ ἀληθὴς πρόνοια ἡμῶν, ὡς ὁ ἰσχυρότατος καλλιτέχνης καὶ ὁ εὐφωέστατος δημιουργὸς τῆς ἡμετέρας εὐημερίας. Ὁρθότατα παρέβαλεν ἀρχαῖός τις συγγραφεὺς τὴν μητέρα τῆς οἰκογενείας πρὸς μητέρα μέλισσαν· ὅπου αὕτη διατρίβει, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ ὅλος ὁ σίμβλος. Ἄμα ἀποχωρησάσης ἐπὶ μικρὸν τῆς μητρὸς διασκεδάζονται αἱ μέλισσαι, θραύονται τὰ μελίχηρα, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ μέλι ἀποβάλλει τὴν εὐοσμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν γλυκύτητα. Τοιαύτη ἡ εἰκὼν τοῦ ἐσωτερικοῦ βίου· τοιαύτη ἡ ἀληθινὴ μήτηρ τῆς οἰκογενείας. Ἡ γυνὴ λοιπὸν διαφέρει τοῦ ἀνδρὸς καὶ τούτου ἕνεκα δὲν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αὐτὴν ὡς ἐκεῖνος ἐντολήν. Δὲν εἶναι ὅμως οὐδὲ ὑποδεστέρα τοῦ ἀνδρὸς, ἐπειδὴ ἄλλως θὰ περιήρχετο ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν πειρασμὸν ἵνα τὴν ταπεινοῖ καὶ τὴν ἐξευτελίξῃ. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ταπεινώσωμεν καὶ ἐξευτελίσωμεν τὴν γυναῖκα χωρὶς νὰ ἐξευτελίσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, χωρὶς νὰ ἀφέλωμεν τὸ τῆς καρδίας ἡμῶν ἀβροφωέστερον μέρος, χωρὶς νὰ ἀποκόψωμεν τὴν καλλίστην μερίδα τῆς ἡμετέρας οὐσίας. Ἡ γυνὴ, ἡ μήτε ὁμοιάζουσα πρὸς ἡμᾶς, μήτε κατωτέρα ἡμῶν οὐσα, εἶναι ἰσότιμος σύντροφος ἡμῶν. Ἐπειδὴ μέλλει νὰ ἐκτελέσῃ ἐντολήν διάφορον τῆς ἡμετέρας, ὑπάρχει ἡμῖν ἀναγ-

καία καὶ ἀπαραίτητος· τούτου ἕνεκα πρέπει νὰ ὑπολαμβάνωμεν αὐτὴν δέσποιναν τῆς οἰκίας. Ὅπότεν δὲ βαστάξῃ ἀξιοπρεπῶς τὸ κοινὸν βῆρος, ἔχει δικαιοτάτην ἀξίωσιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν τιμῶν καὶ τῆς αὐτῆς εὐλαθείας.

Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ δὲν μένουσιν ἐπὶ μακρὸν χρόνον μεμονωμένοι. Μεταξὺ αὐτῶν ἀναφαίνεται ἑτέρα τις ὑπαρξίς, ἥτις πολὺ ἀπέχουσα τοῦ διαχωρίσαι αὐτοὺς, καθιστᾷ τὸν δεσμὸν τῶν μάλλον ἀδιάρηκτον. Εἰς τὴν προσηγορίαν τῶν συζύγων προστίθενται οὐχ ἥττον γλυκύθυμοι ἀλλὰ καὶ σπουδαιότεραι προσωνυμῖαι, τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς. Ὅσον αὐξάνει ἡ εὐημερία τοσοῦτον πολλαπλασιάζονται καὶ τὰ καθήκοντα πρὸς τὰ τέκνα. Τίνα δὲ τὰ τῶν γονέων καθήκοντα πρὸς τὰ τέκνα; Ταῦτα ἄρχονται πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου, πρὶν ἀνοιχθῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καὶ ἴδωσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, μάλλον δ' εἰπεῖν πρὶν αὐτὸ συλληφθῆ. Ὁ ἀνθρώπινος βίος ἔχει προορισμὸν τοσοῦτον ὑψηλόν, ἱερὸν καὶ δυσεκτέλεστον, ὥστε οἱ ὀπωσθήποτε ἐμποδίζοντες τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, οἱ ἀφαιρουντες αὐτὸν τὰ μέσα τῆς συντηρήσεώς του, οἱ καταδικάζοντες αὐτὸν ν' ἀποθῆ ἀδιάλειπτος σειρά θλίψεων, ταλαιπωριῶν καὶ ἀτιμιῶν, ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν Θεόν, εἰς ἑαυτοὺς καὶ εἰς τὸν πλησίον οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν φονέων.

Παρατηρήσατε μετὰ πόσης εὐφύας ἅμα καὶ φιλοστοργίας προνοεῖ αὐτὴ ἡ φύσις προκειμένου περὶ τῆς γεννήσεως ἐνὸς πτηνοῦ. Εὐθὺς ὁπότεν ἡ πρώτη τοῦ ἔαρος αὔρα καὶ ἡ πρώτη τῶν δένδρων φυλλοφορία εἰδοποιήσῃ τοὺς μετοίκους τοῦ οὐρανοῦ ὅτι πρέπει καὶ αὐτοὶ νὰ ὑπχωρήσωσιν εἰς μίαν νέαν γενεάν, παραχρῆμα σχηματίζουσι τὰ ζεύγη· ἕκαστον πτηνὸν ἐκλέγει τὴν ἑαυτοῦ σύντροπον· φιλοτεχνοῦνται αἱ φωλεαί, αἱ μέλλουσαι νὰ δεχθῶσι τὸ εὐθραυστον περικάλυμμα ὁπότεν μετ' οὐ πολὺ θὰ ἐξέλθῃ πλάσμα ἄοπλον, πειναλέον καὶ ἀσθενές. Ὅπότεν ἐκφανῆ τὸ νεογνόν, ὡς ἀμοιβὴ τοῦ παρελθόντος καὶ ἐλπίς τοῦ μέλλοντος, μεθ' ὁπόσης δραστηριότητος καὶ ὑπομονῆς, μεθ' ὁπόσης ἀγάπης καὶ εὐτολμίας θερμαίνεται καὶ προστατεύεται παρὰ τῆς μητρὸς καὶ τρέφεται παρὰ τοῦ πατρὸς! ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἡ μήτηρ διαδραματίζει θαρραλεώτερον καὶ σπουδαιότερον πρόσωπον· αὐτὴ προὐρίσται ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ ὑπερασπίζηται τὴν ἐστίαν ἐναντίον πάσης εἰσβολῆς τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ξένων. Εἶναι δυνατὸν νὰ πράξῃ ὁ ἀνθρώπος ὑπὲρ τῶν ἰδίων τέκνων ὀλιγώτερα παρ' ὅσα μοχθεῖ τὸ ἄλογον πτηνὸν ὑπὲρ τῶν νεοσῶν αὐτοῦ; Εἶναι ποτε δυνατὸν ὁ λογικὸς καὶ εὐαίσθητος ἄνθρωπος νὰ μὴ λάθῃ τὴν αὐτὴν μερίμναν περὶ τοῦ καρποῦ τῶν ἰδίων σπλάγγων, ἥς ἀπολαύει τὸ πτηνὸν παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ; Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ παρασκευασθῇ ἡ φωλεὰ τοῦ παιδὸς ὡς παρασκευάζεται ἡ

καλιά τοῦ πτηνοῦ· πρὶν αὐτὸ συλληφθῆ, ὀφείλομεν νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῶν ἀναγκῶν του καὶ περὶ τοῦ τρόπου δι' οὗ θὰ ἐπαρκέσωμεν εἰς αὐτάς. Βαρυτάτην ἀναδεχόμεθα εὐθύνην παιδοποιούμενοι, ἐὰν ἐκ τῶν προτέρων γινώσκωμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν τὰ πρῶτιστα τῶν ἡμετέρων πρὸς τὰ τέκνα καθηκόντων. Ὑπάρχει νόμος αὐστηρῶς τιμωρῶν τὸν ἀνάλητον καὶ ἀπάνθρωπον πατέρα τὸν ἐγκαταλειπόμενον τὰ ἑαυτοῦ τέκνα. Δὲν ὑπάρχει ὅμως καὶ μία ἄλλη ἐγκατάλειψις, περὶ ἧς νῦν ποιῶμαι τὸν λόγον, ἐγκατάλειψις προμελετημένη καὶ πρὸ τῆς γεννήσεως; Πολλῶν δικαιοτέρων πρέπει νὰ ὀνειδίσωμεν ὡς βάρβαρον καὶ προώλην τὸν μὴ ἀναγνώριζοντα τὸ ἑαυτοῦ αἷμα, τὸν ἀπορίπτοντα ὡς φορτίον δυσβάστακτον τοὺς καρποὺς τῶν ἰδίων σπλαγγχῶν, τὸν ἐγχαράσσοντα ἐπὶ τοῦ μετώπου τῶν τέκνων του τὰ στίγματα τῆς ἀτιμίας ἐκείνης, εἰς ἣν αὐτὸς ὁ ἀσυνείδητος καὶ ἀνακιδῆς ὤθησε τὴν μητέρα των. Βεβαίως ἡ εὐσπλαγγχνία, ὡς ἄλλος οὐρανόπεμπτος ἄγγελος, ἐπισυναίγει ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς τοὺς ἐγκαταλειμμένους νεοσσούς· ἀλλ' ἡ εὐσπλαγγχνία δὲν δύναται οὐδέποτε ν' ἀντικαταστήσῃ οὔτε τὴν φιλόστοργον πρόνοιαν καὶ τοὺς ἀγνοιάτους τῆς μητρὸς μαστοῦς, οὔτε τὴν προστασίαν ἐκείνην, ἧς ἄνευ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ μοιράζει πρὸς ναυαγοῦν σκάφος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγρίων κυμάτων τοῦ ὠκεανοῦ. Αἱ αἰσθήσεις λαλοῦσιν καὶ τὰς ἀκούομεν· ἐπὶ τέλους ὅμως ἀφυνοῖ ἡ συνείδησις ἡμῶν· καὶ τότε δὴ αἰσχνόμενοι ἐπὶ ἀσελγείᾳ, ἧς θῦμα ἐγένετο αὐτὸ τὸ ἡμέτερον αἷμα καὶ ἡ σὰρξ, ταλαιπωρούμεθα ὑπὸ τῶν ἐλέγχων τοῦ συνειδότος, ὅτι παρεδώκαμεν ἀθῶον πλάσμα εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν περιφρόνησιν πρὶν ἢ τὸ γεννήσωμεν.

Ἐκ τῶν ἄχρι τοῦδε ρηθέντων ἔπεται ὅτι πρέπει ἡ τῶν γονέων πρόνοια νὰ προηγήται μὲν τῆς γεννήσεως τοῦ τέκνου, ἀλλὰ νὰ μὴ περιπίπτῃ εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς φιλοδοξίας καὶ τοῦ πλημμελοῦς ὑπολογισμού. Οὐδὲν ἔχομεν καθήκον νὰ καταλιπώμεν εἰς τὰ ἡμέτερα τέκνα τὴν ἀφθονίαν καὶ τὸν πλοῦτον τὸν ὅποιον δὲν κατέχομεν ἡμεῖς αὐτοί· ἐπειδὴ, ὡς περὶ μικροῦ ἐρρέθη, ἐν τῷ πλούτῳ δὲν ἐγκρατεῖται ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία οὔτε ἡ ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ τίμιος τεχνίτης, ὁ πρότερον μὲν ὑπὲρ δύο ἐργαζόμενος, νῦν δὲ τέλων νὰ διαθρήψῃ τρεῖς, ἀρκεῖ νὰ διδάσκῃ τὸ τέκνον του ὅπερ αὐτὸς μετέρχεται ἐπιτήδευμα καὶ νὰ τὸ ἀναδείξῃ οὕτως ὠφέλιμον τῆς κοινωνίας μέλος. Ὁ μέγας Μονταῖου εἶπεν· «Ὁ πατὴρ ὀφείλει νὰ ἀναθρήψῃ καὶ ἐκπαιδεύσῃ τὸ τέκνον· δὲν ὀφείλει ὅμως νὰ τὸ καταστήσῃ κληρονόμον.» Τὸν φιλόπονον δὲ καὶ τίμιον ἐργάτην τὸν διδάσκοντα τοὺς παῖδάς του τὸ ἴδιον ἐπιτήδευμα ἐκτιμῶ ἐγὼ πολὺ μᾶλλον ἢ τινὰς χιλιάρχους, οἱ ὅποιοι ἐπλού-

τησαν κερδοσκοποῦντες ἐν τοῖς χρηματιστηρίοις καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν ἀδράνειαν καὶ τὴν ἀνηρίαν, διακυβεύοντες τὴν τε ἑαυτῶν καὶ τὴν τῶν ἄλλων περιουσίαν· ἐκτιμῶ αὐτὸν μᾶλλον ἢ τὸν κτηματίαν τὸν μηδαμῶς φροντίζοντα ν' ἀποβῆ ὠφέλιμος τῷ πλησίον καὶ νὰ ἀποτίσῃ τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν κοινωνίαν, ὡς ἔπραξεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ σχεδίων φαντασιωδῶν καὶ ἀπραγματοποιήτων, ἀλλὰ περὶ καθηκόντων σπουδαίων, τὰ ὅποια εἰς πάντας ἐπιβάλλονται ἐξ ἴσου, καὶ τὰ ὅποια ἅπαντες κέκτηνται τὴν ἰκανότητα νὰ ἐκτελέσωσι. Τίς δὲ θὰ πάθῃ ἔνεκα τῆς μὴ ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τὰ τέκνα ἐπιβαλλομένων καθηκόντων; ὁ τόπος θὰ ὑποφέρῃ, ἐπειδὴ τὰ τέκνα, εἰς ἑαυτὰ ἐγκαταλειπόμενα, ἀβοήθητα καὶ ὅλως ἄμοιρα τῶν τῆς ὑπάρξεως μέσων, ἢ ἀποθνήσκουσιν, ἢ γίνονται μαστιγῆ τῆς κοινωνίας· ὁ πατὴρ ὅμως, βλέπων τὸ παιδίον παρ' ἐκείνου προσδοκῶν ὅλον αὐτοῦ τὸ μέλλον, θὰ ἀρυσθῆ νέας δυνάμεις, ὑψηλότερα καὶ γενναιότερα αἰσθήματα, καὶ θὰ συναισθανθῆ ἑαυτὸν πολλῶ μείζονα ἢ προτοῦ, ἐπειδὴ ὡς ὑπάρχει μεγαλειότης βασιλέων οὕτως ὑπάρχει καὶ τις ἄλλη μεγαλειότης, μᾶλλον προσιτῆ εἰς ἅπαντας καὶ ἥτον διαμφισβητούμενη,—ἡ μεγαλειότης τοῦ οἰκογενειάρχου. Ἀλλὰ τὸ ἀνατρέφειν τοὺς παῖδας μέχρι τῆς ἡλικίας καθ' ἣν δύνανται νὰ ἐπαρκέσωσιν αὐτοὶ εἰς τὰς ἀνάγκας των, καὶ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἐπιτήδευμα, τοῦτο εἶναι ὁ καλύτερος βίος ὕλικός ἢ ὁ ἄριστος τοῦ σώματος. Ὁ βίος ὅμως ὁ ὕλικός δὲν εἶναι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀποχρῶν· προσδεῖται τοῦ βίου τοῦ πνευματικοῦ· ἡ φυσικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνατροφή ἔχει ἀνάγκην τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τὴν ἐκπαιδεύσιν δὲν δύνανται ἅπαντες νὰ δώσωσιν ἀφ' ἑαυτῶν· αἱ καλῶς διοργανωμένα καὶ πεπολιτισμένα κοινωνία ἐγκαθιδρῶσιν σχολεῖα δημόσια, ἐνθα τῶν μὲν πενήτων τὰ τέκνα ἐκπαιδεύονται ἀναλώμασι τῆς κοινότητος, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ τῶν εὐποροῦντων, ἐπειδὴ ἡ κοινωνία πρέπει νὰ φυλάττῃ καὶ ἐξοικονομῇ τοὺς πόρους τῆς διὰ τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην αὐτῶν. Ἡ ἠθικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι ἀπαραίτητος. Οὔτε τὸ θρησκευτικὸν μάθημα, οὔτε τὰ διδακτικὰ βιβλία, οὔτε αἱ διδασκαλίαι περὶ ἠθικῆς ἐπιδιδῶσιν ἐπὶ τὰς νεανικὰς καρδίας τοσοῦτον ὅσον τὸ παράδειγμα τῆς χρηστότητος, τῆς συνέσεως καὶ τῆς χρηστοηθείας, τὸ ὅποιον ὁ πατὴρ ἐντὸς τῆς ἰδίας οἰκογενείας παρέχει εἰς τὰ τέκνα του. Τοιαύτη ἡ ἀληθινὴ ἐκπαίδευσις, ἣν ἕκαστος ὀφείλει καὶ δύναται νὰ δώσῃ, καὶ ἥτις ἀνυψοῦσα τοὺς ἀνθρώπους ἐπιτυγχάνει πληρέστατα τοῦ σκοποῦ αὐτῆς ὅποταν ἐγκαινισθῆ ἐν αὐτῇ τῇ οἰκογενείᾳ, καθισταμένη αὐστηρὰ μὲν καὶ σπουδαία ὑπὸ τοῦ πατρὸς, τρυφερὰ δὲ καὶ γλυκεία ὑπὸ τῆς μητρὸς. Τοιαῦτα τὰ δύο ὑψηλὰ τῶν γονέων

καθόντα πρὸς τὰ τέκνα, ἡ φυσικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀνατροφή καὶ ἡ ἀνατροφή ἡ ἠθικὴ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐντολὴν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ ὡς ἄνθρωπος, ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑπάρχῃ τίμιος, ἐπειδὴ πᾶς μὴ τοιοῦτος καλῶς θὰ ἔπραττε μὴ ἐπιιδόμενος τὸ παράπαν εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων του.

Καθὼς οἱ γονεῖς πρὸς τὰ τέκνα, οὕτω πάλιν καὶ τὰ τέκνα ἔχουσι πρὸς τοὺς γονεῖς πολλὰ καθόντα ἱερά, πρὸ πάντων τὴν ὑπακοὴν ἐρῶσαν δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν νόμιμον ἡλικίαν, ἐπειδὴ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα ἓνα ἀπλῶς προτίθεται σκοπὸν, νὰ τὰ διαπλάσῃ, ἀνυψώσῃ καὶ ἀναδείξῃ ἀνθρώπους· παύεται λοιπὸν ἅμα καὶ πορθεῖσαν τὸν σκοπὸν ἐκείνον, ἐπειδὴ τὸ πατρικὸν ἀξίωμα εἶναι μία οὐράνιος ἐξουσία, ἱερατεῖα ἀληθινὴ, ἐντολὴ ἠθικὴ ἅμα καὶ θρησκευτικὴ. Ἄμα ἐκτελεσθεῖσης ταύτης παύεται ἡ ὑπακοή, ἀντικαθισταμένη ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς εὐλαθείας, τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς ἀφιερώσεως πρὸς τὸν χορηγησάντα ἡμῖν διττὸν βίον, τὸν ὕλικόν, δι' οὗ κατέχομεν τὴν πρέπουσαν ἡμῖν θέσιν ἐν τῇ φύσει, καὶ τὸν ἠθικόν, δι' οὗ κατέχομεν τὴν οἰκείαν θέσιν μεταξὺ τῶν ὁμοίων. Τὰ αἰσθήματα ταῦτα πρέπει νὰ ἦναι διαρκῆ καὶ νὰ ἀποκαλύπτωνται κατὰ τὰς ἐπισημοτέρας τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως περιστάσεις. Οὐχὶ ἀλόγως θεωρεῖ ὁ νόμος ἐνήλικας τοὺς συμπληρώσαντας τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἐπειδὴ ἡ ὑπὸ τῶν νεωτέρων τῆς οἰκογενείας μελῶν γενομένη ἐκλογὴ τῆς συζύγου ἢ τοῦ ἀνδρὸς ἄλλοι οἶ οὐσιωδῶς ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν. Δὲν ἐπιτρέπεται τοῖς νεωτέροις νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸ ἄδυτον τῆς οἰκογενείας καὶ νὰ παρχωρήσωσι τὰ ἱερώτερα τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν δικαιωμάτων εἰς ὄντα ἀνάξια τηλικαύτης τιμῆς καὶ ἰκανὰ ἴσως νὰ ἀτιμᾶσωσι τὴν οἰκογένειαν ἢ νὰ διαταράξωσι τὴν ἐν αὐτῇ ἐπικρατοῦσαν εἰρήνην καὶ ἁρμονίαν. Ὅπότεν ἐπέληθῃ ἡ κρίσιμος τοῦ γάμου ὥρα, ἅς κλίνωμεν ἐκουσίως τὸν ἀχθένα ὑπὸ τὸ ἀξίωμα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, συνδιασκεπτόμενοι μετ' αὐτῶν ἐν ἀγάπῃ· ἐὰν ἴδωμεν αὐτοὺς γινομένους ἔρμαιον τυφλῶν προλήψεων, ἅς ἀποπειρώμεθα νὰ τοὺς καταπέσωμεν· δικαία εἶναι ἡ ἀντίστασις μόνον ἐναντίον τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ τῆς ἀδίκου προλήψεως, ἐναντίον τῆς ἀγερόχου καὶ δεσποτικῆς ἀξιώσεως, ἣτις, μηδαμῶς συντελοῦσα εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἡμετέρου ὀνόματος, τείνει ἵνα καταστρέψῃ τὴν εὐημερίαν ἡμῶν.

Οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς γεννώμενοι παῖδες ἔχουσι νὰ ἐπιτελέσωσι καὶ πρὸς ἀλλήλους πολλὰ καθόντα, τὰ ὅποια ὅμως ὑπάρχουσι τοσοῦτον θελτικὰ ὥστε μόνις δύνανται νὰ νομισθῶσι καθόντα. Τῶ ὄντι τί γλυκύτερον, τί γοητευτικώτερον τῆς μεταξὺ ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς ὑπαρχούσης συγκοινωνίας, ἣτις ὅσον ὑψηλοτέρα εἶ-

ναι παρὰ τὴν ἀπλὴν φιλίαν, τοσοῦτω μακρότερον ἀπέχει ἀπὸ τῶν τρικυμιῶν καὶ τῆς ἀντιζηλίας τοῦ ἔρωτος; Τί ἡδύτερον ἢ τὸ ἀνευρίσκειν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ἀδελφῷ, ἔχοντι ἐν ταῖς ἰδίαις φρεσὶ τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ ἡμεῖς αἶμα, συγκοινωνοῦντι τῶν αὐτῶν χαρμοσυνῶν καὶ ἀληθῶν, θεραπευμένῳ ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς, καὶ οὔτινος τό τε σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ ἐπλάσθησαν ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ὡς ἡμεῖς οὐσίας; «Ὁ ἀδελφός εἶναι φίλος χορηγηθείς ἡμῖν παρὰ τῆς φύσεως.» Ἐὰν μὴ θέλωμεν νὰ σφιγγόμεν τοῦτου τὴν δεξιάν, εἴμεθα ἀνάξιοι νὰ λάβωμεν ἄλλον φίλον.

Τοιοῦτω τρόπῳ ὅλα τὰ αἰσθήματα τῆς οἰκογενείας συγκεντροῦνται εἰς ἓν καὶ μόνον, εἰς τὴν ἀγάπην, εἰς τὴν ἀφιέρωσιν. Τοιοῦτω τρόπῳ ἅπαντα τὰ ὄντα, τὰ ὅποια εἰς τοὺς σωματικούς ὀφθαλμοὺς φαίνονται διακεκριμένα ἀπ' ἀλλήλων, συναποτελοῦσιν ἀληθῶς ἐν σῶμα καὶ μίαν ψυχὴν. Οὕτως ἐνοουμένη ἡ οἰκογένεια δὲν εἶναι ἐξαιρετικὸν προνόμιον οὔτε τοῦ συρφετάδου ὄχλου, οὔτε τῶν ἀριστοκρατικῶν, ἀλλ' εἶναι ἀπλῶς ἡ ἀνθρωπίνῃ οἰκογένεια τῆς ὁποίας ἡ τελεία εἰκὼν παρίσταται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ ὑπὸ τὰ θελτικὰ ἔχγη τῆς μητρὸς, ἐπειδὴ μόνον τὸ τῆς μητρὸς ὄνομα διεγείρει ἐν ἡμῖν πᾶσαν ἰδέαν εὐλαθείας, τιμῆς καὶ ἀγάπης. Ἐν τοῖς πρότερον ὑπῆρχον ἐν τῇ κοινῶνι προνομοιοῦχοί τινες, νομίζοντες ὅτι αὐτοὶ μόνον εἶχον δικαίωμα νὰ λαλῶσι περὶ τῶν προγόνων των, ὥσαντι οἱ ἄλλοι μὴ ἀνῆκον δῆθεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, μηδὲ ἦσαν ἀξιοὶ νὰ καταλογισθῶσιν εἰς τὴν κοινωρικὴν τάξιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἤδη ἀναπτυχθεῖσαν τῆς οἰκογενείας ἔννοιαν, πᾶσα οἰκογένεια τιμὰ καὶ ἀκριβῶς τὰ ἑαυτῆς καθήκοντα ἐπιτελοῦσα εἶναι καὶ ὀνομάζεται εὐγενής. Ἀπόβλητοι καὶ ἄγενεῖς ὑπάρχουσι μόνον αἱ οἰκογένειαι αἱ κηλιδούμεναι ὑπὸ τῶν κακουργημάτων καὶ τῆς ῥαστώνης καὶ οὐδὲν ἔχουσι ἄλλο ἢ τὸ ἀπλοῦν ὄνομα τῆς οἰκογενείας.

Ἡ τῶν προγόνων εὐκλεία θὰ ἦναι ἀπὸ τοῦδε κοινὸν προνόμιον πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν πάντες οἱ ἄνθρωποι συνειδῶσι τὰ καθήκοντα καὶ τὰ αἰσθήματα ἐρῶν ἐρεῖδεται ἡ οἰκογενειακὴ κοινωρία. Σήμερον δὲν ὑπάρχει οὐδεμία οἰκογενεια τοσοῦτον εὐτελής καὶ ἀφανής ὥστε νὰ μὴ ἔχῃ τὸ γενεαλογικὸν αὐτῆς στέλεχος καὶ τὰ τεκμήρια τῆς εὐγενείας της. Συλλέξατε ἐν λευκώματι τὰς φωτογραφίας τῶν ὑμετέρων φιλιῶν καὶ τῶν ἀξίων τῆς ὑμετέρας ὑπολήψεως καὶ εὐγνωμοσύνης. Ὑπογράψατε τὰ παρ' αὐτῶν πραγμαθῆναι ἀγαθὰ, τὰ παραδείγματα τῆς χρηστότητος, τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς συνέσεως ἅπερ κατέλιπον ὑμῖν, τηρήσατε εὐλαβῶς τὰ σεπτὰ ταῦτα μνημεῖα, καὶ θὰ ἀποκτήσητε πολυτιμον οἰκογενειακὸν μουσεῖον, ὡς ἄλλοι τῆς ἀρχαίας Ῥώμης εὐπατοῖδαί· θὰ ἔχητε διὰ παντὸς

ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἐνσάρκωσιν ὄλων τῶν ὑψηλῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀσκῆσθε ὑμεῖς αὐτοὶ, καὶ πλέον δὲν θὰ φθονήσθε τοὺς τέως κληθέντας εὐγενεῖς. Οὕτω δὲ ὄλαι μὲν αἱ οἰκογένειαι τοῦ λαοῦ θὰ ἀναβιβάσθωσιν εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος, φέρουσαι ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸν χαρακτήρα τῆς εὐγενείας, ἡ δὲ δημοκρατία θὰ παρραστήσῃ ἀληθῶς τὸ ἰδεῶδες τῆς κοινωνίας ἐν τῷ μέλλοντι.

Ο ΔΥΣΜΟΡΦΟΣ

[Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, ὑπὸ * Κ.]

Συγγραμ. ἰδί. σελ. 47.

Εὗρομεν τὴν μαρκησίαν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς καθημένας εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν θαλάμων τῆς ὑποδοχῆς. Οὐδεὶς τῶν προσκεκλημένων εἶχε φανῆ ἀκόμη. Ὁ λόρδος Λουδοβίκος μόνος, πρὸ ὥρας μόλις ἀφικόμενος ἐκ Λονδίνου, ἦτο πλησίον τῶν ἀδελφῶν του, ἀδολοσχῶν μετὰ τινος νέας Γαλλίδος, συντρόφου τῶν δεσποινίδων Βρανδῶνος, τῆς ἀναισχυντοτέρας φιλαρέσκου, ἣν ποτε συνήντησα.

Ἡ μαρκησία ἀνετινάχθη αἰφνης ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν, φρικῶδες ὠχρίασασα. Ἦθελεν εἶπει τις ὅτι ἐπλήγη ὑπὸ αἰφνιδίας προσβολῆς. Ἐν τούτοις προσέβη πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν νῦχαρίστησε χαριέντως ἐπὶ τῇ ἀνηκούστῳ τέρψει, ἣν, καθὰ ἔλεγε, προὔξενει αὐτῇ ἡ παρρούσια του.

Ὁ λόρδος Λουδοβίκος, βλέπων τὸν ἀδελφόν του, ἐπλησίασεν αὐτὸν μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ζωηρότητος, θλίβων δὲ μετὰ περιπαθείας τὴν χεῖρά του, τὸν διεβεβαίωσε περὶ τῆς εὐτυχίας, ἣν αἰσθάνεται, ἐπανευρίσκων αὐτὸν τοσοῦτον ὑγιῆ. Ἦλθεν ἀκολούθως ἡ σειρά μου. Ἐπειτα αἰφνιδίως:

— Ἄ! . . κυρία Καρθεράϊτ! Πῶς! σᾶς; Εἶναι δυνάτον; Πῶς; . . . Συγκατετέθητε πραγματικῶς ν' ἀφήσθε τὸ ἐρημητήριόν σας, καὶ ἰδοὺ σᾶς εἰσελθοῦσα μεθ' ἡμῶν ὄλων εἰς τὴν αἰωνίαν καταδίχην!

— Ἐλπίζω ὄχι, ἀπεκρίθη. Ἦλθον ἀπλῶς μόνον διὰ νὰ συνοδεύσω τὴν δεσποινίδα Χόρν... καὶ νὰ ἐκπληρώσω τὸ καθήκόν μου.

— ὦ! . . Λιλία! . . . Δὲν σας ἔβλεπον. Μὲ εἶχον προσιδοποιήσει ἐν τούτοις, ὅτι ἠθέλετε εἶσθαι ἐκ τῶν ἡμετέρων.

Λαλῶν δὲ, τὴν θεώρει μετὰ βαθείας ἐκπλήξεως.

— Εἶναι πραγματικῶς ἡ Λιλία; . . . Πῶς! σας ἀφῆκα τὴν χαριστάτην τρελλὴν τοῦ κόσμου, καὶ σας ἐπανευρίσκω. . . ἀδιάφορον. . . Θέλετε νὰ χορεύσωμεν τοὺς δύο πρώτους χορούς;

Ἡ Λιλία ἤρρυθρίασεν ὡς κεράσιον. Ἐφαίνετο γοητευθεῖσα. Εἰς τὴν τιμὴν μου πιστεύω ὅτι εἶχε σκεφθῆ, ὅτι οὐδεὶς ἠθέλε τὴν προσκαλέσει.

— Ἄν τὸ ἐπιθυμεῖτε, εἶπεν.

— Ἄν τὸ ἐπιθυμῶ! ἀνέκραξεν ὁ λόρδος Λου-

δοβίκος, καταβιβρώσκων αὐτὴν διὰ τοῦ βλέμματος. Λοιπὸν δὲν ἔχετε δώσει τὸν λόγον σας εἰς κανένα, καὶ δέχεσθε. Εἶναι πράγμα συμφωνημένον.

Ἡ Λιλία ἐπλησίασε τὰς ἐξαδέλφους τῆς.

— ὦ! Σαινζερμαίν, ὅποιον ἀξίολογον πλάσμα! ὅποια τερπνὴ καὶ ἀξιολάτρευτος κόρη! Ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τις τὴν ἰδέαν τῆς αὐτῆς μεταβολῆς εἰς ἐν μόλις ἔτος. Ὅποια διαφορὰ μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου! Ἄλλὰ παρατηρήσατέ την λοιπόν! εἶναι ἡ χάρις προσωποποιημένη! εἶναι θαυμασίως ὠραία! . . . εἶναι μαγεία!

Ἐπλησίασεν αὐτὴν καὶ ἤρχισε νὰ τῇ λαλή μετὰ ζωηρότητος. Ἐκείνη δὲ ἐγέλα καὶ ἐφαίνετο ἀκκιζομένη μετ' αὐτοῦ. Ἀθῶος ἀκκισμὸς, ἔλεγον χαμηλοφώνως ὄλως διόλου ἀθῶος ἔλιγον περισσοτέρα μόνον εὐθυμία καὶ γλυκύτης ὑπὲρ τὸ σύνθηες ἐν τῇ στάσει αὐτῆς καὶ ἐν τῷ βλέμματι.

Ἦκουσα τὸν λόρδον Σαινζερμαίν στενάζοντα.

Ἡ αἴθουσα τοῦ χοροῦ ἤρξατο πληρουμένη ὑπὸ κόσμου καὶ πάραυτα τὸ πλῆθος μὲ ἀπεχώρισε τῆς οἰκογενείας Βρανδῶνος. Μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῶν τετραχόρων παρετήρησα ἐκ νέου τὴν Λιλίαν ἔχόρευε μετὰ τοῦ λόρδου Λουδοβίκου. Ἡ καλλονὴ αὐτῆς ἐξήγειρε τὸν θαυμασμὸν πάντων, οἵτινες περιεκύκλουν τὴν μαρκησίαν ἐρωτῶντες τίς ἦτο ἡ δεσποινὴς Χόρν ἡ δὲ μαρκησία μάτην ἐζήτηε ν' ἀποκρίψῃ τὴν δυσθυμίαν τῆς ὃ μόνον δὲ ἦτο κατατεθλιμμένη, βλέπουσα τὴν δεσποινίδα Χόρν ἀποστρέφουσαν τὴν δημοσίαν προσοχὴν ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῆς, ἀλλ' ἔτι βαθύτερον παρωγισμένη, διότι παρίστατο εἰς τὸν θρίαμβον τοῦ λόρδου Σαινζερμαίν ἐπὶ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του.

Ὁ λόρδος Σαινζερμαίν κατὰ πρῶτον παριστάμενος εἰς τὸ δημόσιον, ἐγένετο δεκτὸς ὑπ' ὄλων μετ' εὐχαριστήσεως ἠνωμένης μετὰ σεβασμοῦ. Πάντες ἐφαίνοντο ἐπιθυμοῦντες νὰ προσενέγκωσι τὸν σεβασμὸν αὐτῶν εἰς ἄνδρα, ὅστις εἰ καὶ ζῶν ἐν τῇ μονώσει, μόλις δὲ ἀμυδρῶς ὁραθεῖς ἕως τότε, ἐγνώσθη ἐν τούτοις ἀπὸ μακροῦ χρόνου διὰ τῶν πράξεών του καὶ τῶν εὐεργεσιῶν του.

Πρώτην φορὰν ἐπίσης ὁ λόρδος Λουδοβίκος εὕρισκετο ἐκτιμώμενος ἐν τῇ πραγματικῇ αὐτοῦ ἀξίᾳ, ἀντὶ δὲ, ὡς συνήθως συνέβαινε, νὰ γεῖν ὑποδεκτὸς ὡς ὁ προσφάνης κληρονόμος τῶν τίτλων καὶ τῶν κτήσεων τῆς οἰκογενείας του, ἐρρήθη αἰφνης εἰς δευτερεύουσαν θέσιν, εἰς τὴν ἀσήμαντον τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ θέσιν.

Ἐκεῖνος δὲ ἐφαίνετο ἥμισυ μεριμνῶν περὶ τούτου, μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ἀπερισκεψίας, περὶ τῆς Λιλίας μόνον ἀσχολούμενος. Καθ' ὅλον κληρίαν ἀπορροφηθεῖς ὑπ' αὐτῆς, δὲν ἐσκέπτετο πλέον οὔτε διὰ τὴν ταπεινώσιν καὶ τὴν δυσἀρέσκειαν τῆς μητρὸς του, οὔτε διὰ τὰ καθήκοντα